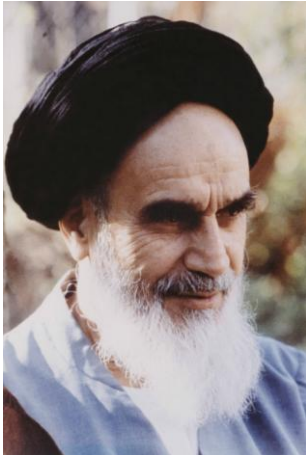


دیدگاه امام خمینی (ره) درباره اصلاح فرهنگی

حضرت امام خمینی (ره) اصلاح فرهنگی را محوری ترین ماموریت انقلاب می دانند، هرچند توجه ایشان به استقلال و کارآمدی نظام سیاسی و اقتصادی برکسی پوشیده نیست، ولی توجه ویژه ایشان به فرهنگ و عوامل تاثیرگذار بر آن قابل تأمل است.



حضرت امام پس از پیروزی انقلاب اسلامی در روزهای آغازین تشکیل دولت موقت بیشترین اهتمام خویش را به بهبود وضعیت فرهنگی مبذول داشتند، تا آنجا که می توان گفت انقلاب اسلامی در نگاه ایشان انقلابی فرهنگی بود. امام به مناسبت های گوناگون در پیام ها و سخنرانی های خویش، تغییرات فرهنگی مورد نظر انقلاب اسلامی ایران را توضیح داده اند و اهداف فرهنگی را به عنوان اصلی ترین هدف نظام برشمرده اند.

از نگاه حضرت امام تغییر فرهنگی مطلوب باید اهداف زیر را محقق نماید:

۱. تربیت انسان کامل الهی
۲. جبران عقب ماندگی فرهنگی
۳. مبارزه با مظاهر فساد
۴. ایجاد فرهنگ مستقل و رفع وابستگی فرهنگی

با نگاهی به بیانات حضرت امام قبل از پیروزی انقلاب اسلامی، می توان به عمق اهداف فرهنگی از دیدگاه رهبری نهضت آگاه شد. ایشان در مصاحبه ای در پاریس دلایل مخالفت خویش با رژیم شاه را این گونه بیان می فرمایند:

"از اول که (با رژیم شاه) مخالفت شد، البته مخالفت این طور درجه به درجه بالا آمد. هر چه ظلم های (حکومت) زیادتر شد مخالفت ها هم زیادتر شد. شاه هم ذخایر ملی ما را به دیگران داد. همه نیروهای فعال ما را نگذاشت ترقی کنند (او) فرهنگ ما را عقب راند. همه چیز ما را به باد داد." (۱)

به نظر امام یکی از جنایات نابخشودنی حکومت شاه ایجاد عقب ماندگی فرهنگی در ایران بود. ایشان در سخنان دیگری دلایل مخالفت با حکومت پهلوی را این گونه بیان می فرمایند:

"شاه با سیاست اسلامی مخالف است که سیاست مملکت هم همان است، هم با سیاست اسلامی مخالف است و هم با عنوان مذهبی و ما به این هردو جهت با شاه مخالف هستیم، هم نسبت به مذهب جسارت کرده و هم نسبت به مملکت خیانت هایی در طول تاریخ زندگی اش کرده و بدین جهت همه مردم ایران با او مخالفند." (۲)

بنابراین همان گونه که ملاحظه می شود امام در بیان علت مخالفت انقلاب با رژیم شاه دو رکن اساسی را مطرح می کند، یکی خیانت های شاه در ابعاد اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و دیگر خیانت هایی که در حق مذهب و فرهنگ این مرز و بوم مرتکب شده است، امام در بیانات دیگری علت مخالفت خود را با سیاست های فرهنگی شاه این گونه اعلام می کنند:

"... تمام برنامه ریزی هایی که این ها درست کردند ، برنامه های فرهنگی ، برنامه های هنری هرچه درست کرده اند استعماری است . اینها می خواهند جوانان مان را یک جوانانی به بار آورند که به درد آنها (غربی ها) بخورد نه به درد مملکت خودشان ، اینها می خواهند جوانان ما یک عضو فاسدی شوند." (۳)

" ما برای حیات زیر سلطه ، ارزش قائل نیستیم ، ما ارزش حیات را به آزادی و استقلال می دانیم . دستورات مذهبی را که مترقی ترین دستورات است راه ما را معین فرموده"

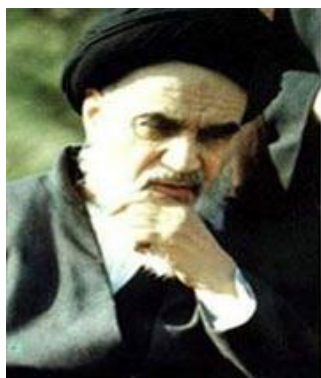
ایشان علت مخالفت خویش با فرهنگ عمومی زمان محمدرضا شاه را استعماری بودن آن و فراگیر شدن فساد در جامعه می دانند . امام درنطق تاریخی خود در بهشت زهرا ، علت مخالفت با رژیم شاه را این گونه توضیح می دهند :

"ما کی مخالفت کردیم با تجدد؟ مظاهر تجدد وقتی که از اروپا وارد ایران شده است ، به جای تمدن، ما را به توحش کشانیده است . سینما یکی از مظاهر تمدن است که باید در خدمت این مردم و در خدمت تربیت این مردم باشد و شما می دانید که جوانان ما را اینها به تباهی کشانده اند و همین طور سایر این جاها ، ما با اینها در این جهات مخالف هستیم اینها به همه معنا خیانت کرده اند به مملکت ما ." (۴)

امام در جای دیگری می فرمایند:

"نیروی انسانی ما را به باد داده اند اینها ، این فرهنگ ما فرهنگ استعماری است که نگذارد این نیروی انسانی رشد کند . اینها را به یک حد محدود نگه دارد و نگذارد اینها رشد کنند . اینها نمی گذارند رشد انسانی داشته باشیم ... " (۵)

اما انقلاب اسلامی بر پایه "اسلام گرایی" و با احیای مجدد فرهنگ اسلامی ، ملت بزرگ ایران را به سوی قله های افتخار و پیشرفت حقیقی سوق داد که بی گمان مهمترین دستاورد آن به شمار می رود.



در این باره حضرت امام خمینی (ره) می فرماید:

"اسلام داشت نسی [فراموش] می شد؛ اسلام را داشتند منهدم می کردند؛ قرآن را داشتند زیر چکمه ها از بین می بردند ، قیام شما جوانهای ایران ، قیام شما ملت ایران ، که قیام الهی بود - قرآن را زنده کرد ؛ اسلام را زنده کرد؛ حیات تازه به اسلام بخشید ." (۶)

بنابراین امام خمینی (ره) ضمن سخن از آسیب مهمی که بر فرهنگ کشور و هویت فرهنگی کشور وارد شده معتقد است که مبارزه با غرب زدگی و پیامدهای آن (همچون خودباختگی وعدم توجه به توان و عزم ملی و از خود بیگانگی و...) و جایگزین کردن فرهنگ بومی - اسلامی و احیای هویت فرهنگی مهمترین استراتژی نوسازی فرهنگی بعد از انقلاب باید باشد.

امام دغدغه فرهنگ را یکی از دغدغه های اساسی خویش برمی شمردند . ایشان دریاناتی دیگر ضمن توضیح در مورد خصوصیات مکتب اسلام ، مبارزه با فساد را به عنوان یکی از برنامه های اصلی دولت می دانند و می فرمایند:

"اسلام این جور جهات دارد و کسی که می خواهد اسلام را بشناسد ، همه جهات در اسلام هست ، یعنی آن چیزی که مربوط به رشد فرد است ، آن چه که مربوط به رشد جامعه است ، آن چه که مربوط به سیاست است ، آن چه که مربوط به اقتصاد است و آن چه که مربوط به فرهنگ است ، تمام اینها در اسلام هست ... " (۷)

همچنین ایشان ارزش انقلاب را درعمل به فرامین اسلامی می دانند و می فرمایند:

"ما برای حیات زیر سلطه ، ارزش قائل نیستیم ، ما ارزش حیات را به آزادی و استقلال می دانیم . دستورات مذهبی را که مترقی ترین دستورات است راه ما را معین فرموده" (۸)

"فرهنگ ما را آن طور کرده اند که نگذاشته اند انسان در آن پیدا شود که حالا اگر ما بخواهیم مجلس شورایی درست کنیم باید بگردیم این طرف و آن طرف ، ببینیم که تازه یک آدمی که امین باشد یک آدمی که ملی باشد جهات شرقی و غربی نداشته باشد و خدمتگذار به اسلام باشد پیدا کنیم ... اینها نگذاشته اند که جوانان ما رشد کنند ، اینها رخنه کردند در فرهنگ ما و فرهنگ ما را یک وضعی درست کردند که انسان نتواند در آن رشد کند ." (۹)

"نیروی انسانی ما را به باد داده اند اینها ، این فرهنگ ما فرهنگ استعماری است که نگذارد این نیروی انسانی رشد کند . اینها را به یک حد محدود نگه دارد و نگذارد اینها رشد کنند . اینها نمی گذارند رشد انسانی داشته باشیم ..."

براین اساس از دیدگاه امام نامطلوب ترین تاثیر فرهنگی حکومت پهلوی ، از بین رفتن استعدادها و کرامت انسانی بوده است و مهمترین هدف جمهوری اسلامی تلاش در جهت احیای معنوی انسان می باشد . امام اولین دستور کار و وظیفه دولت را به شرح زیر بیان می فرمایند:

"باید در این سال جدید عنایت زیادی شود اول به فرهنگ که این خیلی مهم است ، این فرهنگ باید متحول شود ، فرهنگ استعماری فرهنگ استقلال شود باید معلمینی که در این فرهنگ اسلامی این جا باشد انتخاب شوند و اشخاصی صحیح و سالم ، کسانی که جوانان ما را تربیت صحیح کنند نه این که تربیت انگلی کنند . چنان چه که تا به حال این گونه بوده که آنها را غربی بار آورده اند ، ... و بالاخره باید فرهنگ متحول شود به یک فرهنگ سالم و یک فرهنگ مستقل و یک فرهنگ انسانی ." (۱۰)

بدین ترتیب می توان گفت از دیدگاه حضرت امام خمینی (ره) اصلاح فرهنگ ، اساسی ترین راه نجات ملت هاست.

پی نوشتها:

۱. ویلیام اسکیدمور ، تفکر نظری در جامعه شناسی ، ترجمه علی محمد حاضری ، تهران : نشر سفیر ، ۱۳۷۲ ، ص ۱۷۵ .
۲. حضرت امام خمینی ، صحیفه نور ، ج ۴ ، تهران : وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ، ۱۳۶۹ ، ص ۱۳ ،
۳. همان ، ص ۵۴
۴. همان ، ص ۸۵
۵. همان ، ص ۲۸۴
۶. همان ، ج ۵ ، ص ۱۴۰
۷. همان ، ص ۱۱۴
۸. همان ، ص ۸۵
۹. همان ، ص ۱۹۵
۱۰. همان ، ص ۲۰۰